Førsteblad

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 1. Ard og plog.

Fylke: Möre og Romsdal.

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Tustna.

Emne: Ard og plog.

Bygdelag: Tustna.

Oppskr. av: Kristian Hovik.

Gard: Fosshuim.

(adresse): Gullstein.

G.nr. 22. Br.nr. 8.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1. Baade ard og plog brukes her.
2. Arden bruges ~~bare~~ til aa slaa op rader til
3. poteter og rotfrukter. Den brukes ogsaa som hyppeplog, annan hyppeplog er ikkje kjent her, naar undtaes hestehakka. Kornet blir nedmyldt med harv.
4. Den eldste arden som ein veit om her var av tre med skjær av jern, men fjölene var av tre og likna plogfjöla. Seinare kom her andre arder som liknar figur 3 men med 2 handtak som paa ein plog. Begge disse ardene velta jorda til begge sider. Arden kalles her al med blöt l.
5. Nei
6. Skoklene til plog ard heter sjekkel (fleirtal sjekla)
7. Nei.
8. Nei.
9. Nei
10. Paa förstnemnde kunde djupgangen reguleras ved moldfoten som var stillbar. Den andre nemnde har stilling som figur 3. No er ~~trepl~~ trearden for lengs gaat av bruk. Den no mest brukte ard ser meest ut som treardin. Den arbeides i bygden. Den har ristil.
11. Arden brukts og brukes bare til aa slaa opp rader for potiter og rotfrukter og til hypping.

1534

2

Ardin var ikkje bruka til anna en til aa ala opp rader til poteter og rotfrukter og til hypping av disse

12). I eldre tider blei alle slags gaardsreidskaper laga paa gardane for smie og hövlebenk var dit paa kvar gard. Dei eldste harvene eg har set var av berre tre, seinare var tre-tindane ombytta med jarntinder og den slags harver brukas enno mange stader til aa mylda ned kornet.

13) Nei her brukas enno ikkje saa lite av dei heimelaga ploganee for dei er lettare aa handsame for plogekaren og gjer like godt arbeide som fabrikkplogane naar jorda er lett. Plogsmedar var dit mest i kvar bygd. Prisen paa dei heimelaga plogane var fraa 2 til 3 daler, etter plogen störrelse, og storleiken var fraa 8 tom til 10 toms faarebredde.

I 1880–19-aara tok dit til aa koma agentar fraa jarnverk og stöparier med tekningar og prislistor over ovnar, slaamaskinar, river, ljaaar, spader, hakkar, plogar, harver, ader med m. og omskiftet fraa gamalt til nytt tok til. Ljaaar og spader var svenske fabrikkat, men ljaaane gjorde ikkje lykke. Vaare gamle ljaasmedar heldt sit ry og har gjort dit til idag enda vaare ljaafabrikkar no levrar gode varor. Ljaafabrikkatet i bygdene er gamalt, har gaat fraa far til son i mange slektled. Ein slik ein har me paa Enge gaard i Valsöyfjordin her.

14) Plog fig 8 er ukjend her. Treplog (plog med veltefjöl av tre) kan ingen her fortelle om, saa

1534

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

dit maa vere langt tid siden den var bruka
15) Plogkaren hadde ikkje økstmed men en liten tre-
spade ca. 20 cm. lang og 8-10 cm brede. Under ar-
beidet hang spaden etter eit snöre festet om
plogkarens högre handled. Spaden brukast til
aa halde plogfjöla rein naar jorda var saa
klabeig at den vart sittande paa plogfjöla.
16) En veltet plogen saa veltefjöla vente opp, naar
en kjörte attende
seldan en klaa i paasen, maaldplog,
17 Oftest, var der paa undersida av plogaasen et
hjul som laag vandrett naar plogen stod fer-
dig til pløying. Vart plogen velta saa fjöla ven-
te op, saa holdt hjulet plogaasen oppe fraa jorda,
for hjület hadde et tvermaal av 25-30 cm. Da
~~en~~ maaldfoten forrest paa plogaasen ogsaa
var forsynt med hjul som kaldtes forhjulet
saa vart hjulet under plogaasen kalla bakhjulet
18) Nei. Var terrenget bratlendt og vaskelig,
saa var det heldig aa ha beggeslags ploger.
19) Det berodde paa hestekrafta og jordarten
Slepeskoen eller maaldfoten var stillbar og
ved denne regulerte en dybden av plogforra.
som burde vera fraa 6-10 tommar djup.
20) Ja.
21) Nei.
22). En bruka vanleg ei langvogn.
23). Nemde plog er ukjent her.
24). I bygdene heromkring brukes namnet plog
om dei reidskaper som velter jorda til en side.
Namnet ard brukes bere om reidskap som
velter jorda til begge sider. Som nemd før
uttales ordet ard som al med tykk l.
Ordet ard er hankjönsord her.

1534

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Trearden

Ard av jarn undtas aasen som er av tre, og brukes paa mest kvar gard.

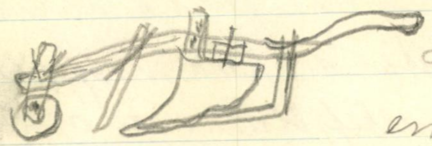

Heimearbeidet plog som enno brukes.

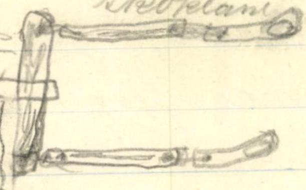

Plogspaden.

1534
NORSK ETNOLOGISK GRANSKING
adr. NORSK FOLKEMUSEUM
BYGDØY